



**Олександра
НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ**
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент
<https://orcid.org/0000-0003-0712-4076>

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАХИСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

Значущість фінансової стабільності держави у сучасних умовах є незаперечною. Світова фінансова криза, пандемія, спричинена поширенням вірусу COVID-19, збройна агресія РФ проти України наочно продемонстрували, що руйнування фінансових ринків неминуче спричиняє кризові явища в реальному секторі економіки. У зв'язку з цим дослідження питань економічної безпеки держави неможливе без аналізу механізмів забезпечення належного рівня фінансової безпеки України.

Фінансова безпека є ключовим елементом економічної стабільності та національної безпеки України. В умовах сучасних викликів, таких як збройний конфлікт, економічні санкції, глобальна фінансова нестабільність та макроекономічні дисбаланси, Україна має розвивати комплексну систему фінансової безпеки для захисту своїх національних інтересів.

Фінансова безпека виступає запорукою незалежності та цілісності країни, стабільності соціально-економічної ситуації, а також забезпечує ефективність функціонування суспільства. Тому її підтримка є одним із ключових національних пріоритетів у більшості країн світу. Досвід інших держав свідчить, що забезпечення фінансової безпеки на рівні національної економіки значною мірою визначає міжнародний авторитет країни. Отже, адаптація найкращих зарубіжних практик у цій сфері має стати невід'ємною частиною довгострокової стратегії економічного розвитку України.

Зарубіжні експерти трактують фінансову безпеку як здатність держави ефективно управляти внутрішніми та зовнішніми ризиками у процесі фінансового розвитку, забезпечуючи недоторканність фінансового суверенітету, стабільність фінансової системи та її безперерйне функціонування [1]. Фінансову безпеку визначають як такий стан фінансової сфери, що характеризується збалансованістю інструментів, технологій та послуг, стійкістю до загроз, здатністю забезпечувати національні фінансові інтереси, достатністю ресурсів для всіх суб'єктів економіки, а також сприяння ефективному розвитку економіки та соціальної сфери [2, с. 33].

Фінансова безпека визначається як здатність держави забезпечувати стійкість фінансової системи, протидіяти кризовим явищам і підтримувати економічний розвиток. Вона включає такі основні компоненти, як:

- бюджетна безпека – забезпечення збалансованості державного бюджету та ефективності фіскальної політики;
- банківська безпека – стабільність банківської системи та її здатність протидіяти зовнішнім та внутрішнім загрозам;
- валютна безпека – захист національної валюти від девальваційних ризиків;
- інвестиційна безпека – залучення та ефективне використання іноземних і внутрішніх інвестицій;
- державний борг та його управління – контроль за рівнем заборгованості та недопущення критичного зростання боргових зобов'язань.

Дослідження показують, що економічна незалежність країни напряду пов'язана з її фінансовою безпекою. Як зазначають Л. Карпенко та Д. Попович, ефективне державне регулювання інвестиційної безпеки є важливим фактором стабільності економіки України [3, с. 199-201].

Фінансова безпека відіграє важливу роль у забезпеченні ключових національних інтересів України, серед яких:

- захист економічного суверенітету – недопущення фінансової залежності від

зовнішніх кредиторів. Україна має підтримувати незалежну фінансову політику, що не допускає критичної залежності від міжнародних кредиторів та фінансових організацій;

- фінансова підтримка армії та оборонного комплексу, адже в умовах війни фінансова стабільність необхідна для забезпечення Збройних Сил України сучасним озброєнням та військовою технікою;

- інтеграція до ЄС та міжнародних фінансових структур – зокрема, стабільність фінансової системи сприяє відповідності України критеріям членства в ЄС та отриманню доступу до міжнародних ринків капіталу;

- енергетична незалежність (фінансові механізми забезпечення енергетичної безпеки);

- захист від економічного шантажу, адже, наприклад, РФ неодноразово використовувала економічні методи тиску, такі як газовий шантаж, у зв'язку із чим фінансова безпека дозволяє мінімізувати вплив таких факторів;

- збільшення міжнародної фінансової допомоги шляхом залучення коштів міжнародних організацій для відновлення країни;

- протидія корупції шляхом здійснення ефективного контролю за фінансовими потоками. Сприяти цьому може фінансовий моніторинг як сукупність заходів, спрямованих на аналіз фінансових потоків, виявлення підозрілих транзакцій та запобігання незаконним фінансовим операціям. Він відіграє ключову роль у регулюванні економічної діяльності та захисті фінансової системи країни.

Попри прогрес у зміцненні фінансової системи, Україна стикається з численними загрозами, серед яких:

- зростання державного боргу, адже війна змусила Україну залучати значні міжнародні кредити, що створює ризик надмірного боргового навантаження [4, с. 74-84];

- макроекономічна нестабільність, а саме інфляція, девальвація гривні та дефіцит бюджету є ключовими ризиками для економіки;

- корупційні загрози, оскільки саме фінансова система України залишається вразливою до корупційних схем, які підривають її стійкість;

- відтік інвестицій – війна спричинила втечу капіталу, що ускладнює залучення нових інвестицій.

Серед основних загроз фінансовій безпеці України можна також виділити:

- зростання зовнішнього боргу та ризик загострення фінансової кризи;

- бюджетний дефіцит та неефективність податково-бюджетної політики;

- тінізацію економіки та корупцію у владних структурах;

- законодавчу нестабільність та військовий конфлікт на сході країни;

- недостатню інвестиційну активність і нестабільність національної валюти;

- низьку технологічність експортної продукції;

- зниження купівельної спроможності населення;

- посилення залежності від зовнішніх кредитів;

- відсутність чіткої зовнішньоекономічної стратегії;

- імпортозалежність економіки тощо.

Світова практика пропонує низку заходів для боротьби з «тіньовими» фінансовими схемами, серед яких: посилення державного контролю та податкової дисципліни, удосконалення механізмів виявлення ухилень від оподаткування, спрощення процедур притягнення до відповідальності, моніторинг податкового коефіцієнта на мікрорівні, створення умов для збільшення легальних доходів у державному секторі, інформаційні кампанії щодо негативних наслідків нелегальної зайнятості, підтримка добросовісної конкуренції та роботодавців [5].

Забезпечення фінансової безпеки України передбачає: контроль за цільовим використанням бюджетних коштів, дотримання прогностичних показників держбюджету на середньострокову перспективу, припинення державної підтримки монополій, підвищення фінансової грамотності населення, зниження вразливості фінансової системи до коливань на ринках, підвищення прозорості діяльності фінансових установ та органів державного регулювання.

Для зміцнення фінансової безпеки необхідно вжити таких заходів, як:

- реформування бюджетної політики шляхом скорочення неефективних витрат, забезпечення прозорості бюджетного процесу та ефективного управління державним боргом;

- стимулювання економічного зростання шляхом підтримки малого та середнього бізнесу, створення привабливого інвестиційного клімату;

- розвиток цифрових фінансових технологій, зокрема використання блокчейн-

технологій для контролю за фінансовими потоками та зменшення корупційних ризиків;

- диверсифікація фінансових ресурсів шляхом використання різних джерел фінансування – міжнародних грантів, інвестицій, державних фондів розвитку тощо;
- посилення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями через ефективне використання фінансової підтримки ЄС, МВФ, Світового банку.

Фінансова безпека є ключовим фактором національної безпеки та сталого розвитку України. Вона визначає здатність держави реагувати на внутрішні й зовнішні виклики, підтримувати макроекономічну стабільність і забезпечувати добробут громадян. У сучасних умовах Україна має посилювати фінансовий сектор, впроваджувати антикорупційні реформи, розширювати міжнародне фінансове співробітництво та зменшувати боргову залежність.

Тільки ефективна політика фінансової безпеки дозволить Україні вийти з війни з сильнішою економікою, інтегруватися до ЄС і забезпечити стабільний розвиток у майбутньому.

Підсумовуючи, доходимо висновку, що в умовах воєнного стану особливу увагу слід приділити фінансовій підтримці критично важливих секторів економіки, зокрема оборонної промисловості, енергетики, транспорту та аграрного сектора. Необхідно посилити державний контроль за використанням бюджетних ресурсів, а також забезпечити своєчасне фінансування військових потреб і соціальних програм. З метою зниження залежності від зовнішніх запозичень слід розширювати внутрішній ринок державних облігацій та створювати умови для залучення довгострокових інвестицій.

Також важливо зміцнювати банківську систему та посилювати її стійкість до фінансових ризиків. Підвищення прозорості у діяльності державних фінансових установ, запровадження антикорупційних заходів та цифровізація фінансових процесів сприятимуть ефективному використанню бюджетних коштів. Впровадження стратегічного планування економічного відновлення дозволить не лише мінімізувати негативні наслідки війни, але й забезпечити стабільне економічне зростання у післявоєнний період.

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану є надзвичайно складним завданням, яке потребує системного підходу, ефективної координації між державними органами та залучення міжнародної допомоги. Комплексне впровадження запропонованих заходів сприятиме зміцненню національної економіки, збереженню фінансової стабільності та закладе основу для подальшого економічного розвитку України.

1. Yong, J. (2009). Financial Security Is at the Heart of National Economic Security. *English Edition of Qiushi Journal*, 1(1).

2. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: монографія. К.: КНТЕУ, 2001. 350 с.

3. Karpenko, L., & Popovich, D. Current issues of state influence on the investment development region in the coordinates of economic security. *Забезпечення стійкості системи публічної влади та управління в умовах спеціальних адміністративно-правових режимів та відновлення України*: матер. Міжнар. наук.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 травня 2024 р.). Одеса: НУ «ОП», 2024. С. 199-201.

4. Круп'як І., Круп'як Л. Управління державним боргом України в контексті збалансування економічного розвитку. *Світ фінансів*. 2024. № 1. С. 74-84.

5. Акімова: Навіть без кредиту МВФ Україні дефолт не загрожує. *УНІАН*. URL : <https://www.unian.ua/society/609120-akimova-navit-bez-kreditu-mvf-ukrajini-defolt-ne-zagrojue.html>.